

Голові спеціалізованої вченої ради
із захисту дисертації на здобуття
ступеня доктора філософії
доктору політичних наук, професору
кафедри політології
та державного управління
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
Бурдяк Вірі Іванівні

Відгук

**офіційного опонента на кваліфікаційну наукову працю
Микити Сергійовича Дрогозюка, виконану на тему
«Особливості розвитку відносин України з країнами Вишеградської
групи в умовах російсько-української війни» та подану на здобуття
наукового ступеню доктора філософії
в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
за спеціальністю 052 Політологія**

Актуальність теми дисертаційного дослідження Микити Сергійовича Дрогозюка «Особливості розвитку відносин України з країнами Вишеградської групи в умовах російсько-української війни» визначається як сучасним станом міжнародно-політичних процесів у Центрально-Східній Європі, так і потребою глибшого осмислення зовнішньополітичної стратегії України щодо найближчого регіонального оточення. Російсько-українська війна стала чинником, який радикально змінив не лише систему національної безпеки України, але й підходи держав Центральної Європи до питань регіональної стабільності, військово-політичного стримування Росії, енергетичної безпеки, гуманітарної відповідальності та майбутнього європейської інтеграції.

У цьому контексті аналіз відносин України з країнами Вишеградської групи має особливу наукову і практичну вагу. Польща, Чехія, Словаччина та Угорщина є не лише партнерами України у двосторонньому вимірі, але й учасниками Європейського Союзу та НАТО, а отже, їхня політика щодо України впливає на ухвалення рішень у ширших європейських і євроатлантичних форматах. З огляду на це, дослідження М. С. Дрогозюка є своєчасним, оскільки воно спрямоване на виявлення не тільки загальної динаміки підтримки України з боку країн В4, але й тих чинників, які зумовлюють відмінність їхніх позицій, поведінкових стратегій і політичних рішень.

Обрана тема дисертаційного дослідження має очевидне практичне значення для формування зовнішньої політики України. В умовах затяжної війни Україна потребує не абстрактного розуміння регіональної солідарності, а чіткого усвідомлення реальних можливостей і обмежень з боку кожного партнера. Саме тому аналіз політики країн Вишеградської групи у 2014-2025 рр. дає змогу краще зрозуміти, на які напрями співпраці Україна може спиратися у коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі. Йдеться про політико-дипломатичну підтримку, військово-технічну допомогу, участь у санкційній політиці Європейського Союзу, гуманітарну підтримку, прийом українських біженців, енергетичну взаємодію, проєкти післявоєнної реконструкції та сприяння європейській інтеграції України.

Дисертант переконливо обґрунтовує, що Вишеградська група в умовах російсько-української війни не може розглядатися як цілком однорідний регіональний актор. Попри належність Польщі, Чехії, Словаччини та Угорщини до спільного субрегіонального формату, їхні підходи до України значною мірою різняться. Ці відмінності визначаються історичним досвідом, географічним положенням, характером енергетичної залежності, партійно-політичною динамікою, особливостями внутрішньої риторики та різним рівнем сприйняття Росії як безпосередньої загрози. Саме виявлення цих чинників є однією з найбільш важливих складових дисертаційної роботи.

Мета дослідження сформульована коректно і полягає у здійсненні комплексного порівняльного аналізу особливостей еволюції відносин України з країнами Вишеградської групи у 2014-2025 рр. в умовах російсько-української війни, а також у виявленні внутрішніх і зовнішніх чинників, що зумовили трансформацію їхніх зовнішньополітичних стратегій щодо України. *Поставлені завдання* відповідають меті, охоплюють основні змістові напрями дослідження і дозволяють авторові послідовно розкрити предмет дисертації. Важливо, що робота не зводиться до опису дипломатичних контактів чи політичних декларацій, а спрямована на пояснення причин різної інтенсивності підтримки України з боку окремих країн Вишеградської групи.

Структура дисертації є логічною і відповідає внутрішній послідовності дослідження. У першому розділі визначено теоретико-методологічні основи аналізу українсько-вишеградських відносин, розглянуто концептуальні підходи до вивчення Вишеградської групи, субрегіональної співпраці та зовнішньополітичної поведінки держав в умовах війни. У другому розділі проаналізовано особливості формування політики країн В4 на початковому етапі російсько-української війни. У третьому розділі досліджено трансформацію політичних курсів країн Вишеградської групи після початку повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році. Така побудова дозволяє поєднати хронологічний і проблемний принципи викладу.

Особливої уваги заслуговує прикладний потенціал дисертаційної роботи. Автор переконливо показує, що політика країн В4 щодо України є не лише результатом солідарності чи нормативної підтримки міжнародного права, а й наслідком конкретних національних інтересів, ресурсних можливостей і політичних обмежень. Саме такий підхід є важливим для української дипломатії, оскільки він орієнтує на диференційовану взаємодію з кожною країною Вишеградської групи. Для Польщі важливими залишаються питання безпеки, історичної пам'яті, логістики допомоги, ролі на східному фланзі НАТО і політичного лідерства в Центрально-Східній

Європі. Для Чехії особливого значення набувають військово-технічна допомога, підтримка європейської інтеграції України та участь у формуванні спільної політики ЄС. Для Словаччини суттєвими є внутрішньополітичні зміни, суспільні настрої, питання біженців і баланс між європейськими зобов'язаннями та партійною конкуренцією. Для Угорщини визначальними є енергетичний чинник, специфіка внутрішньої політики, питання національних меншин і прагнення уряду зберігати простір для маневру між Брюсселем, Києвом і Москвою.

Дисертація містить важливі спостереження щодо санкційно-енергетичного виміру українсько-вишеградських відносин. Автор слушно наголошує, що енергетика стала одним із ключових структурних обмежувачів зовнішньополітичної поведінки окремих країн В4. У цьому сенсі позиції держав регіону щодо санкцій проти Росії не можна пояснювати лише через політичну підтримку чи непідтримку України. Вони пов'язані з рівнем залежності від російських енергоносіїв, внутрішньою соціально-економічною ситуацією, очікуваннями виборців і здатністю урядів компенсувати ризики для національної економіки. Такий підхід дозволяє дисертанту вийти за межі спрощених оцінок і показати складність процесу ухвалення зовнішньополітичних рішень у кризових умовах.

Науково цінним є також аналіз гуманітарного та військово-технічного вимірів підтримки України. Після 2022 року саме ці напрями стали практичними індикаторами реальної солідарності країн В4. Політичні заяви набули значення лише тоді, коли вони були підкріплені конкретними діями: передачею озброєння, організацією логістичних маршрутів, прийомом українських громадян, фінансовою допомогою, участю у міжнародних коаліціях, підтримкою санкційних пакетів і сприянням українській європейській інтеграції. У цьому аспекті дисертація має не тільки академічний, але й виразний аналітико-прикладний характер.

Позитивної оцінки заслуговує увага автора до внутрішньополітичних чинників у країнах Вишеградської групи. Дисертант демонструє, що

зовнішньополітична позиція держави щодо України формується не лише під впливом міжнародного середовища, а й через внутрішню партійну конкуренцію, виборчі цикли, суспільні настрої, урядову риторику та медійні дискурси. Це особливо помітно на прикладі Словаччини та Угорщини, де зміна політичної кон'юнктури безпосередньо впливала на характер публічної підтримки України, ставлення до військової допомоги і санкційної політики. Такий підхід робить дослідження більш глибоким, оскільки дозволяє пояснити нестабільність окремих позицій країн В4.

Варто відзначити і те, що дисертант намагається поєднати аналіз загальнорегіональної динаміки з кейсами окремих країн. Це важливо, оскільки Вишеградська група часто сприймається або як єдиний субрегіональний актор, або як сума чотирьох окремих держав. У дисертації ж зроблено спробу поєднати обидві перспективи – показати, що В4 має певну інституційну, історичну і політичну спільність, але ця спільність не усуває глибоких розбіжностей у питаннях війни, санкцій, військової допомоги, енергетики та відносин із Росією. Саме це дозволяє авторові обґрунтувати тезу про функціональну трансформацію Вишеградського формату.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що автор здійснив комплексний порівняльний аналіз відносин України з країнами Вишеградської групи упродовж усього періоду російсько-української війни 2014-2025 рр. Важливо, що дисертація не обмежується подіями після 2022 року, хоча саме вони є найбільш драматичними і політично значущими. Автор намагається показати довшу траєкторію трансформації позицій країн В4, починаючи з реакції на анексію Криму та початок бойових дій на сході України. Така хронологічна рамка дозволяє побачити не лише різку зміну політики після повномасштабного вторгнення, але й ті передумови, які формувалися у попередні роки.

Практичне значення дисертаційної роботи є очевидним. Її результати можуть бути використані у діяльності Міністерства закордонних справ України, дипломатичних представництв України в Польщі, Чехії, Словаччині

та Угорщині, профільних комітетів Верховної Ради України, аналітичних центрів, експертних установ і структур, залучених до розробки регіональної політики України. Особливо важливо, що висновки дисертації можуть бути корисними для підготовки більш гнучких і диференційованих підходів до співпраці з країнами В4. Українська політика щодо цього формату не може ґрунтуватися лише на очікуванні колективної підтримки, а має враховувати реальні інтереси, обмеження та політичні можливості кожної країни.

Результати дослідження можуть бути використані також у навчальному процесі при викладанні курсів із міжнародних відносин, політичної науки, зовнішньої політики України, європейських студій, регіональної безпеки, дипломатії та політики Центрально-Східної Європи. Дисертація містить достатній теоретичний і фактологічний матеріал для використання у навчальних програмах, підготовці аналітичних довідок, методичних матеріалів і спеціалізованих курсів, присвячених російсько-українській війні та її впливу на європейську політику.

Обґрунтованість наукових положень і висновків забезпечується використанням широкого кола джерел, поєднанням загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, а також системним аналізом політичних, безпекових, гуманітарних та енергетичних аспектів українсько-вишеградської взаємодії. Автору вдалося сформулювати висновки, які загалом відповідають поставленим завданням і випливають із логіки проведеного дослідження.

Основні результати дисертаційної роботи належним чином відображені в наукових публікаціях автора та апробовані під час наукових конференцій. Тематика публікацій відповідає змісту дисертації і засвідчує послідовну роботу здобувача над досліджуваною проблематикою. Це дає підстави стверджувати, що основні положення роботи *пройшли необхідну академічну апробацію*.

У дисертації дотримано вимог *академічної доброчесності*. Використані ідеї, положення, статистичні дані та висновки інших авторів

супроводжуються відповідними посиланнями. Робота справляє враження самостійного дослідження, у якому автор послідовно реалізує власний задум, демонструє вміння працювати з науковою літературою, офіційними документами, аналітичними матеріалами і політичними джерелами.

Водночас, позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження і побажання, які мають дискусійний характер і можуть бути враховані автором у подальшій науковій роботі.

По-перше, хронологічні межі дослідження 2014-2025 рр. є цілком виправданими, однак період 2016-2021 рр. у роботі міг би бути поданий більш детально. Саме в цей час російсько-українська війна поступово втрачала статус центрального питання європейського політичного порядку денного, водночас зберігаючи фундаментальне значення для України. Для країн Вишеградської групи це був період певної нормалізації взаємодії з Україною, посилення внутрішньополітичних проблем, енергетичних дискусій, міграційних викликів і зміни пріоритетів у межах ЄС. Більш детальне висвітлення цього етапу дозволило б чіткіше показати, які тенденції сформувалися до повномасштабного вторгнення і чому після 2022 року реакції країн В4 виявилися такими різними.

По-друге, дисертація містить значний емпіричний матеріал щодо політичної, гуманітарної, військової та санкційної підтримки України, однак порівняльний аналіз міг би бути посилений за рахунок більш системного представлення кількісних показників. Доцільно було б уніфікувати дані щодо всіх чотирьох країн Вишеградської групи за кількома параметрами: обсяги військової допомоги, фінансова підтримка, гуманітарна допомога, прийом українських біженців, участь у санкційній політиці, енергетична залежність від Росії, рівень суспільної підтримки України. Така порівняльна таблиця або система показників зробила б окремі висновки ще переконливішими і надала б дослідженню більшої емпіричної наочності.

По-третє, практичні рекомендації, сформульовані у дисертації, є загалом слушними, однак вони могли б бути більш адресними. Зокрема, доцільно було б окремо виділити рекомендації для Міністерства закордонних справ України, дипломатичних представництв України в країнах В4, парламентської дипломатії, органів виконавчої влади, безпекових інституцій, експертного середовища та структур, що працюють із питаннями післявоєнної реконструкції. Така деталізація дозволила б перетворити аналітичні висновки роботи на більш конкретні практичні орієнтири для української зовнішньої політики.

По-четверте, у роботі достатньо ґрунтовно описано зовнішньополітичні позиції країн Вишеградської групи, однак механізми ухвалення відповідних рішень у самих країнах В4 могли б бути розкриті детальніше. Йдеться про роль урядових коаліцій, парламентських дебатів, партійної конкуренції, громадської думки, медіа, бізнесових груп і безпекових інституцій у формуванні політики щодо України. Такий аналіз був би особливо цінним для пояснення змін у політиці Словаччини та Угорщини, а також для розуміння того, наскільки стійкою може бути підтримка України в Польщі та Чехії за умов зміни внутрішньополітичної кон'юнктури.

Висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертації. Вони стосуються переважно можливостей подальшого поглиблення дослідження, уточнення окремих емпіричних параметрів і посилення прикладного виміру роботи. Загалом дисертація М. С. Дрогозюка є самостійним, завершеним і актуальним науковим дослідженням, яке має належний рівень теоретичної обґрунтованості, наукової новизни та практичного значення.

Кваліфікаційна наукова праця засвідчує здатність автора самостійно формулювати наукову проблему, добирати адекватний методологічний інструментарій, працювати з широким масивом джерел, здійснювати порівняльний аналіз та формулювати обґрунтовані висновки. Дисертація відповідає спеціальності 052 «Політологія», а її результати можуть бути

використані як у подальших наукових дослідженнях, так і в практичній площині формування зовнішньої політики України щодо країн Центрально-Східної Європи.

З огляду на актуальність теми, обґрунтованість основних положень, наукову новизну, практичне значення, належну апробацію результатів і самостійний характер виконаного дослідження, дисертаційна робота Микити Сергійовича Дрогозюка «Особливості розвитку відносин України з країнами Вишеградської групи в умовах російсько-української війни» заслуговує позитивної оцінки. Дане дисертаційне дослідження відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р., № 502 від 19.05.2023 р., № 507 від 03.03.2024 р.), «Вимогам до оформлення дисертації», затвердженими Наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом МОН України від 31.05.2019 р. № 759), тому її автор Дрогозюк Микита Сергійович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 052 Політологія, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія».

Офіційний опонент:

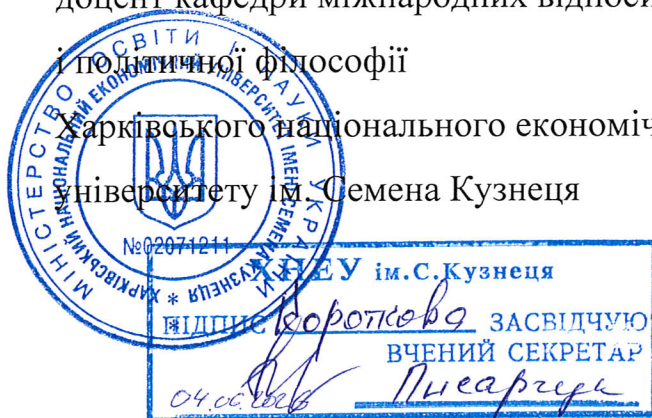
Кандидат політичних наук, доцент,

доцент кафедри міжнародних відносин

і політичної філософії

Харківського національного економічного

університету ім. Семе́на Кузне́ця

Дмитро КОРОТКОВ